

Tussen Coolsingel en Binnenhof

Recensie van Witte, T. *Tussen Coolsingel en Binnenhof. Stadregionale capriolen in Rotterdam Rijnmond* (Den Haag: SDU uitgevers, 2002, 265 blz., ISBN 90 12 09312 0)

Bij gebrek aan toegankelijk archiefmateriaal onttrekt het recente verleden zich soms grotendeels aan onze waarneming en het devies is dan: wachten tot deze mistbank in onze kennis oplost. Mist is niet de enige reden om gepaste afstand te houden. Bij het historisch onderzoek naar de recente gebeurtenissen in Srebrenica werd nog eens duidelijk dat waarheidsvinding dan onder zeer grote druk kan staan; de historici liepen in een mijnenveld.

Menig historicus heeft schroom om de laatste decennia tot zijn jachtgebied te rekenen en houdt het heden op veilige afstand. Mist en mijnenvelden maken contemporair historisch onderzoek ook niet erg aantrekkelijk. Daar staat tegenover dat het doorgaans om vrij fundamenteel werk gaat. De kans is groot dat de onderzoeker de toon zet, omdat niet eerder iemand zich in het onderwerp verdiepte. Dat maakt het werk zowel interessant als belangwekkend. Als professionele historici zich over de recente geschiedenis ontfemen kan hinderlijke legendevorming in een vroeg stadium de kop worden ingedrukt. Kortom: pogingen van historici om het recente verleden te boek te stellen verdienen onze sympathie.

Tussen Coolsingel en Binnenhof is zo'n poging. Het is het relaas van een halve eeuw bestuurlijke reorganisatie in het Rijnmondgebied, met de nadruk op de laatste vijftien jaar. De historicus Toby Witte kreeg belangstelling voor het onderwerp door de referenda die in 1995 in Amsterdam en Rotterdam werden gehouden. Daarmee kwam een abrupt einde aan pogingen om de regio's rond beide steden om te vormen tot stadsprovincies.

Sinds het midden van de negentiende eeuw is aan Thorbeckes tafel slechts plaats voor rijk, gemeente en provincie. Menig poging werd ondernomen om de tafel anders te schikken dan wel een vierde bordje bij te plaatsen. Het mocht niet baten uiteindelijk leden alle pogingen schipbreuk. Voor de gemeenten in Rijnmond was de teloorgang van de Stadsprovincie in 1995 niet de eerste ervaring op dat vlak. Negen jaar eerder ging het Openbaar Lichaam Rijnmond (1965-1986) ter ziele. Witte laat zien dat het vraagstuk al eerder de gemoederen danig bezighield. Onder uiteenlopende benamingen werden in wezen vergelijkbare discussies gevoerd. De terminologie is onuitputtelijk: annexatie, doelcorporatie, gemeenschappelijke regeling, gewestvorming, openbaar lichaam, overlegorgaan, mini-provincie, stadsprovincie, stadsregio.

De samenwerking tussen de gemeenten, dan wel het gebrek daaraan, kent vele gedaanten. In de regio Rijnmond vormde de omvang van Rotterdam het grote struikelblok. Zelfs als de andere gemeenten samenspannen liepen ze grote kans uiteindelijk aan het kortste eind te trekken. Rotterdam had evenwel zoveel belang bij een goede samenwerking dat het in 1991, bij de poging een stadprovincie te vormen, diep door de knieën ging om de regiogemeenten tegemoet te komen. Het stelde voor om de gemeente Rotterdam op te heffen en de stad op te delen in kleinere gemeenten. Deze radicale garantie op gelijkheid leek het antwoord op vele vragen, maar ondanks grote inzet kwam deze bestuursvorm niet verder dan het stadium van de steigers. Het referendum van 1995 bevestigde dat opheffing en opsplitsing weinig draagvlak hadden bij de bevolking. Dat bleek voor menig bestuurder het signaal om het inmiddels zinkende schip te verlaten en andere verlangens op de politieke agenda te plaatsen.

Witte had weinig last van mist en mijnenvelden. Hij moest weliswaar terugvallen op niet geïnventariseerd archiefmateriaal, en zijn verzoek om inzage werd met enige verbazing begroet, maar de medewerking van zowel Binnenlandse Zaken als de Stadsregio Rotterdam was voorbeeldig. Witte maakte dankbaar gebruik van interviews met 19 direct betrokkenen, die hij dankzij zijn onderzoek gericht kon bevragen. Het resultaat van zijn studie is een indrukwekkende hoeveelheid informatie, min of meer chronologisch geordend, ordentelijk verantwoord in noten en voorzien van een literatuurlijst en personenregister.

Voorzover sprake is van minpunten liggen die op een ander vlak. Door de keuze van zijn onderwerp heeft de auteur het zich beslist niet gemakkelijk gemaakt. Het is een weerbarstige materie die slechts na grondige analyse kan worden uitgebeend tot een leesbaar en lezenswaardig relaas. Het verhaal is beslist te ingewikkeld om kamerbreed over de lezer te worden uitgerold. Aan het slot van het 265 pagina's lange boek trekt Witte de wat gemakzuchtige conclusie, dat het bij de regiovorming om 'een herhaling van zetten' ging; het was eigenlijk 'oude wijn in nieuwe zakken'. Door een grondiger analyse had de auteur meer afstand kunnen nemen tot de bronnen en tot zijn onderwerp. Hij had de lezer dan ook meer inzicht in de complexe materie kunnen bieden. Naast de mislukkingen van de regiovorming verdienen de successen, die de afgelopen decennia toch ook werden behaald, meer aandacht. Zonder nadere analyse blijft de opsomming van al die mislukkingen in veel opzichten eveneens een herhaling van zetten.

Jan van den Noort

Verscheen in *BMGN* 118(2003)3, 445-446.